

СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА БЪЛГАРСКИЯ ПРЕДЛОГ ЗА И НОВОГРЪЦКИЯ ПРЕДЛОГ ГІА

Финка Сиракова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Основната цел на настоящата статия е да се направи опит за сравнителнолингвистичен анализ на българския предлог *за* и новогръцкия му еквивалент – предлога *για*. Представянето на употребите и сравняването на функциите на двата предлога са направени с оглед на синтактичната им реализация в словосъчетанието и в изречението и на словообразователната им функция в речта. В резултат на наблюденията се извеждат по емпиричен път сходства и различия при съответните им реализации. Изборът на тези два предлога като обект на анализ е обусловен както от високата им честотност в писмената и в устната реч на двата различни по своята морфологична същност балкански езика – синтетичния новогръцки (с изразена тенденция към аналитизъм) и аналитичния български език, така и от многообразието на изразяваните от тях отношения.

Основная цель настоящей статьи – попытка сравнительного лингвистического анализа болгарского предлога *for* и его новогреческого эквивалента – предлога *για*. Выявление разных употреблений и сравнение функций двух предлогов производятся с учетом их синтаксической реализации в словосочетании и предложении и их словообразовательной функции в речи. В результате наблюдений эмпирическим способом устанавливаются сходства и различия в отдельных их реализациях. Выбор данных двух предлогов в качестве объекта анализа обусловлен их высокой частотностью в письменной и устной речи двух балканских языков, различающихся по своей морфологической природе, – синтетического новогреческого языка (с наблюдаемой тенденцией к аналитизму) и аналитического болгарского языка, а также разнообразием выражаемых ими отношений.

Ключови думи: предлог, падеж, новогръцки език, български език

Обект на статията са българският предлог *за* и новогръцкият предлог *για*, които се нареждат сред най-често употребяваните предлози в предложната система както на българския, така и на новогръцкия език. Високата фреквентност в употребите им обуславя реализацията им в различни лингвистични аспекти и целите и задачите, залегнати в настоящата ста-

тия, ще бъдат ограничени единствено до извеждането и представянето на сходства и различия по отношение на: 1) синтактичната реализация на *за*-фразата и *για*-фразата в словосъчетанието и в изречението и 2) словообразователната функция на анализираната двойка предлози в двата балкански езика.

В хода на изследването ще бъдат отбелязани следните прилики и разлики между българския и новогръцкия език, а именно:

В морфологичната система на двата езика, в частност именната система, се наблюдава употребата както на синтетични, така и на аналитични форми на изразяване. „Преходът от синтетизъм към аналитизъм в системата на гръцките имена“ е все още незавършен процес (вж. Petrov 2021: 153), докато „в областта на имената“ в българския език този процес е „почти завършен“, „и дори се наблюдава стъпка към нов, „вторичен“ синтетизъм“ (вж. Vurov 2020: 188).

В новогръцки има четири падежа (именителен, родителен, винителен и звателен) (вж. напр. Ralli 2001: 106–107) и „при изразяването на едни и същи синтактични отношения“ езикът си служи с конкуриращи се „предложни и падежни конструкции“ (Asenova 1980: 213).

В български език морфологичната категория падеж е отпаднала при съществителните, прилагателните и числителните имена, а при местоименията е редуцирана (Vurov 2020: 179), като само при някои от видовете местоимения има „запазени падежни форми“ (Nitsolova 2008: 454). Отсъствието и редуцирането на синтетични форми в именната система е довело до създаването на аналитични форми със структура предлог + съществително име в основната му форма, а това от своя страна е дало съществено отражение върху употребата на предлозите и техните функции. (вж. Asenova 1980: 217).

Както в българската лингвистична литература предлогът *за*, така и в новогръцката предлогът *για* са обект на самостоятелно изследване, например „Употреба на предлога „за“ в българския език“ (1959) на Й. Заимов и *Για* ‘за’ (1992) на С. Василяки (Setatos 1995: 890), или са част от комплексно изследване. За предлога *за* вж.: 1) П. Асенова в: а) ГСБКЕ 1983, Т. 2/ Морфология (1983: 422-425), както и в съпоставителен план с неговите еквиваленти в гръцки, албански и румънски език в следните трудове на изследователката: б) „Общност в употребата на най-характерните граматикализирани предлози в балканските езици“ (1972), в) „Към характеристиката на балканския езиков съюз“ (1980), г) „Балканско езиковедие. Основни проблеми на Балканския езиков съюз“ (1989) и д) „Балканско езиковедие“ (2002); 2) В. Константинова: а) „Предлозите в българската граматична литература“ (1982) и б) „Предлози с причинна функция в съвременния български книжовен език“ (1983); 3) С. Спасова-Михайлова: „За финалната функция на предлозите в български и в някои други

славянски езици“ (1968); 4) Вл. Мурдаров в „Разни съвети за предлозите“ (2022) и др.; за предлога *για* вж. например граматиките на: 1) Ах. Дзарданос: *Νεοελληνική σύνταξις (της κοινής δημοτικής) Τόμος Α* (1946); 2) М. Триандафилидис: *Νεοελληνική γραμματική (της δημοτικής)* (1993); 3) Хр. Клерис и Г. Бабиньотис: *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολεειτουργική – Επικοινωνιακή* (2004), както и статията на М. Сетатос *Οι προθέσεις της κοινής νεοελληνικής* (1995) и др.).

Не може да не бъде упоменат и фактът (както отбелязва и самият Д. Котопулис), че в новогръцката лингвистична литература на **категорията предлог** не е обръщано същото внимание както на другите части на речта. Като доказателство за това изследователят посочва трудове, ограничени до определени предлози като *Σε* ‘в/на’ и *Από* ‘от’ на Theofanoroulou-Kontou (2000) и Terzi (2010a) или до наречията и връзката им с предлозите [...], например на Lechner & Anagnostopoulou (2005) и Terzi (2007) (Kotopoulos 2020: 7). Ученият прави уточнението, че граматиките на новогръцки език (вж. напр. Tzartanos 1946, Holton et al. 2012 и Kleris & Vabiniotis 2011), както и само няколко изследвания (вж. Setatos 1995, Bortone 2010) разглеждат предлозите и именно поради тази причина се наблюдава необходимостта от проучване на всички елементи от категорията предлог в новогръцки език, както и на отделните им характеристики (п.т.).

За разлика от новогръцката, в българската езиковедска литература предлогът често се превръща в обект на изследване на редица трудове (вж. П. Асенова, В. Константинова, В. Бонджолова, Вл. Мурдаров, Ст. Буров, Св. Коева, Л. Ласкова, Ат. Атанасов, И. Ликоманова, П. Баракова и др.), като първопричината за този интерес би могла да се обясни с развитието на езика от синтетизъм към аналитизъм и в частност „отпадането на падежната флексия като основен морфологичен показател“, вследствие на което предлозите биват натоварени „с нови функции“, които служат „за изразяване на отношенията в рамките на словосъчетанието и в изречението“ (Vlahova-Ruykova 2019: 164).

Преди да се пристъпи към сравняване и съпоставяне на двата предлога е необходимо да бъде направено уточнението, че за анализа се привежда материал, ексцерпиран от лингвистични трудове и интернет източници. Изследването стъпва предимно на примери на новогръцки език и техен превод на български¹ – избор, мотивиран от възможността да бъде направен опит за представяне на сходства и различия при анализираната двойка предлози в три аспекта. Първият се отнася до реализацията на предлозите в едно и също лексикално обкръжение. Вторият е с фокус върху синтак-

¹ Част от приведения емпиричен материал на новогръцки език е преведен на български от автора на статията.

тичната служба на предложната фраза. А третият илюстрира падежната реализация на въведената след предлога дума/фраза, като се взема под внимание наличието на морфологичната категория падеж в новогръцки език и падежните остатъци при някои от местоименията в български език.

Синтактична реализация на предлога *за* и на предлога *για*

1.1. Лексикално обкръжение на предлозите *за* и *για*

Предлозите като служебни думи, изразяващи „отношения между обектите и явленията в действителността“ (Asenova 1972: 184), представляват свързващият елемент между главната и подчинената част в словосъчетанието. Предлогът се появява в конкретен контекст благодарение на значението си и на връзката, която създава между опората² и нейното пояснение, и съответно той може да бъде изискан или от главната, или от подчинената съставка на фразата (Laguna 2014: 23).

В словосъчетанието *за*-фразите съответно *για*-фразите могат да бъдат задпоставени пояснения на опори, изразени със следните части на речта:

1) глагол

1.а. *Στενοχωρήθηκα για την αποτυχία του* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). ‘Притесних се за неуспеха му’ (пр.а.).

1.б. *Έλειπε στο εξωτερικό για τρεις εβδομάδες* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). ‘Отсъства в чужбина за три седмици’ (пр.а.).

2) съществително име, например:

абстрактно съществително име

2.а. *Η δίψα για μάθηση δεν έχει ηλικία*³. ‘Жаждата за образование няма възраст’ (пр.а.).

субстантивирано прилагателно име

2.б. *Ο άρρωστος για τον Χρηστό ήδη έχει υποστεί πολύ ταλαιπωρία*.⁴ ‘Бо-лният за Христос вече е понесъл много страдание’ (пр.а.).

субстантивирано числително име

2.в. *η πρώτη για σήμερα*⁵ ‘първата за днес’ (пр.а.)

3) прилагателно име

² Вж. в Й. Пенчев (1998), където се посочва, че „Свободните словосъчетания се построяват като отношения на зависимост между части на речта: една част е главна или опора, други са ѝ подчинени (зависими от опората)“ (с. 19).

³ Η δίψα για μάθηση δεν έχει ηλικία – Προϊνός Λόγος, (proinoslogosnews.gr) (последно посетен 12.01.2024)

⁴ Ο Θεός θεραπεύει ως παντοδύναμος, αλλά όχι ως εξουσιαστής | Πεμπτουσία (pemptousia.gr) (последно посетен 09.04.2023)

⁵ Survivor – Πάνος Καλίδης: Η απάντηση της συζύγου του στο μήνυμα και το κλείσιμο του ματιού – Survivor – Athens magazine (последно посетен 23.01.2024)

3.а. *έτοιμος για κάτι* (Kleris & Babiniotis 2004: 918) ‘готов за нещо’ (пр.а.).

3.б. *Тον έκρινε άξιο για Νομπέλειо βραβείο* (Tzartanos 1946: 195). [*Го оцени достоен за Нобелова награда.*] ‘Оцени го за достоен за Нобелова награда’ (пр.а.).

В случай (3.б.) прилагателните имена *άξιος* и *достоен* избират предлог с едно и също значение. Интересното в примера е реализацията на синтактичните връзки в словосъчетанията на двата езика: докато при глагола *έκρινε* от *κρίνω* се наблюдава прилагане между глагола и прилагателното име, то при глагола *оцени* от *оценявам* е налице предложно свързване между двата компонента на фразата, осъществено с предлога *за*. Тези изречения илюстрират тенденциите в синтактичните отношения в двата балкански езика: присъединяването на „елементи от по-низш синтактичен ранг“ към глагола – „пряк обектен детерминант – пряко допълнение“ и „непряк обектен детерминант – непряко допълнение“ (Ророва 1987: 15), което присъединяване остава встрани от настоящото изследване.

4) наречие

4.а. *όσο για ‘колкото за’* (GBR 1995: 379)

4.б. *пέρα για пέρα* (Kleris & Babiniotis 2004: 918) [*отвън за отвън*] (пр.а.), което на български би могло да се предаде например с ‘напълно’ (Setatos 1995: 868).

Пример (4.б.) е устойчиво словосъчетание, в чийто състав влиза наречието *пέρα*, употребено два пъти, и предлогът *για*. Като готова лексикално неделима речева единица фразеологизмът се съотнася към наречието като част на речта (Boyadzhiev, Kutsarov, Penchev 1991: 208) и синтактичен анализ на компонентите му не може да бъде направен извън рамките на словосъчетанието. По отношение на фразовата конструкция би могло да се отбележи, че както едно и също наречие (6.б), така и едно и също съществително име могат да бъдат избирани за главна и за подчинена част на словосъчетанието (Asenova 1972: 226, Tzartanos 1946: 193). П. Асенова прави уточнението, че илюстрираната употреба е „обща само за гръцки и албански“ и „тя показва начин на действието, и то определен начин – ‘подробно’, ‘едно по едно’“. В подкрепа на казаното учената привежда примера *Η μανία της χαρτοπαιξίας δεν άφησε σπίτι για σπίτι αμόλυντο* (Картоиграчеството не остави къща по къща (букв.) незапазена) (Asenova 1972: 226).

5) предлог

Предлозите също могат да бъдат опори и да имат задпоставено пояснение, изразено с предложна група, както посочва Й. Пенчев (Penchev 1998: 50, 54). Пример (5.а.) илюстрира конструкция с два предлога, в която първият предлог *по* е опора на предложна група, въведена с предлога *за*:

5.а. *Позирах по за час-два* (Barakova 2003: 365).

В новогръцки за предлога *για* би могла да се представи конструкцията *αντί για*, която представлява устойчиво словосъчетание, образувано от опората – предлога *αντί* – и втория предлог *για*, предаващо се на български с предлозите: ‘вместо, срещу’⁶, което потвърждава посоченото от П. Асенова, че „като правило предлозите само в някои свои значения могат да бъдат преведени с някои предлози от друг език, в някои от техните частни значения“ (Asenova 1972: 186):

5.б. *Θα πάρω εσένα αντί γι'αυτόν.*⁷ [*Ще взема тебе вместо за него.*] ‘Ще взема тебе вместо него’ (пр.а.).

Интересни примери представляват (6.а.) и (6.б.), в които предложната конструкция *για σένα* ‘за тебе’ е контактно разположена след името, в случая личното местоимение *εγώ* ‘аз’:

6.а. *Να πάω εγώ για σένα;* (Kleris & Babiniotis 2004:

938) [*Да отида аз за тебе?*] ‘Да отида аз вместо тебе?’ (пр.а.).

6.б. *Με ρωτάς εγώ για σένα τι θα έκανα*⁸ [*Με питаш аз за тебе какво бих направил*] ‘Питаш ме какво бих направил аз за тебе’ (пр.а.).

(6.а.) и (6.б.) онагледяват свързване на две местоимения посредством предлог (Kutsarov 2007: 137), но съгласно изложеното от Й. Пенчев личното местоимение не може да бъде опора на предложна фраза (Penchev 1998: 42). В анализиранияте случаи главните части на словосъчетанията са глаголи, изразени с глаголните форми *να πάω* ‘да отида’ (6.а.) и *θα έκανα* ‘бих направил’ (6.б.).

От приведените примери е видно наличието на сходства в опорите на *за*-фразите съответно на *για*-фразите, които са едни и същи части на речта и за двата балкански езика: глагол, съществително име, прилагателно име, наречие и предлог.

От друга страна, разглежданите в настоящата статия предлози се релативизират като опори на предложни фрази – задпоставени пояснения – изразени с именна група, наречие и предложна група (Penchev 1998: 53–54), например:

1) именна група от: съществително име (7), местоименно съществително (вж.

Penchev 1998: 23) (8), субстантивирано прилагателно име (9), субстантивирано причастие (10), именна група (11), (12) и (13):

7. *Ο πατέρας πάει ταξίδι για δουλειές* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). [*Бащата отива пътуване за работи.*] ‘Бащата пътува по работа’ (пр.а.).

8. *Ηξερε την αγάπη του Θέμου για μένα* (Tzartanos 1946: 195). [*Знаеше любовта на Темос за мене.*] ‘Знаеше за любовта на Темос към мене’ (пр.а.).

⁶ Eurodict (последно посетен 12.05.2023)

⁷ Eurodict (последно посетен 12.05.2023)

⁸ Εγώ για σένα – Greek Lyrics (последно посетен 08.09.2023)

9. *Για το καλό μου*⁹. [*За доброто ми.*] ‘За мое добро’ (пр.а.).

10. *Τι προβλέπεται για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα το 2022*¹⁰ [*Какво се предвижда за работещите в частния сектор през 2022*] ‘Какво се предвижда за работещите в частния сектор през 2022 година’ (пр.а.).

11. *Ελειπε στο εξωτερικό για τρεις εβδομάδες* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). ‘Отсъства в чужбина за три седмици’ (пр.а.).

Примери (12) и (13) привличат вниманието със самостоятелната употреба на прилагателни имена, употребени с определен член: *το Κυπριακό* ‘Кипърското’ и *τον μικρό* ‘малкия’:

12. *Μιλάνε για το Κυπριακό* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). [*Говорят за Кипърското.*] ‘Говорят по Кипърския въпрос’ (пр.а.).

13. *Εφερα και ένα δώρο για τον μικρό* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). ‘Донесох и един подарък за малкия’ (пр.а.).

Съгласно изложеното от М. Томов и Ил. Кунева, че: 1) „Обикновено самостоятелната употреба на прилагателните имена след предлог е резултат на елипса или на субстантивация и тогава се реализира групата Pr→N [...]“ и 2) „Случаите със субстантивация могат да бъдат сравнително лесно разграничени, а при елипса на съществителното име конкретната лексема, която е пропусната, се възстановява от контекста“ (Томов & Кунева 2022: 58), биха могли да се направят следните изводи: 1) В пример (12) става въпрос за елипса от именната група *το Κυπριακό ζήτημα* ‘Кипърския въпрос’, от която е пропусната втората съставка, разпознаваема за събеседниците и лесно възстановима от контекста, и 2) В изречението под (13) към прилагателното име *τον μικρό* ‘малкия’ би могло да се добави например съществително собствено име *Γιάννη* и тогава фразата би изглеждала по следния начин: *για τον μικρό Γιάννη* ‘за малкия Янис’. Следователно и в този случай се касае за елипса.

2) наречие

14. *Εφυγε για πάντα* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). ‘Замина завинаги.’ (пр.а.).

15. *Για αύριο θα έχετε την άσκηση 5* (Kleris & Babiniotis 2004: 938). ‘За утре ще имате упражнение 5’ (пр.а.).

16. *Για πού το βάλεις;* (Kleris & Babiniotis 2004: 938) [*за къде го сложи*] ‘Накъде си тръгнал’ (Rikevski 2018: 167), както и ‘*За къде си тръгнал /си се запътил/*’ (Kodzhaev 1972: 215).

3) предложна група

⁹ Για το καλό μου – Greek Lyrics (последно посетен 14.01.2024)

¹⁰ Αλλαγές στο εισόδημα: Τι προβλέπεται για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα το 2022 – CNN.gr (последно посетен 14.01.2024)

17. *Για μετά το ζύρισμα*¹¹ [За след бръсненето] ‘За след бръснене’ (пр.а.).

Въз основа на направения преглед би могло да се обобщи, че при предлозите *за* и *για* се наблюдава сходство в реализацията им като опори в словосъчетанието. И двата предлога имат задпоставени пояснения (комплементи), които биват изразени по един и същи начин и за двата балкански езика – с именна група, наречие и предложна група.

1.2. Синтактична функция и падежна реализация на името/фразата, въведени от предлозите *για* и *за*

При анализираната двойка предлози се наблюдава едно и също поведение на въведената от тях предложна фраза по отношение на синтактичната ѝ реализация в изречението.

В случаите, когато предложната фраза пояснява съществително име без оглед на службата му в изречението, тя е със синтактична функция на **несъгласувано определение** (Stoyanov 1979: 90):

18. *βιβλία για παιδιά*¹² ‘книги за деца’ (пр.а.)

За-фразата, респективно *για*-фразата, когато се отнася до глагола, може да бъде със синтактична функция на:

(1) **непряко допълнение**, когато „пояснява смисъла на сказуемото“ (Stoyanov 1979: 84):

19. *Μιλούσαν για πολιτικά* (Tzartanos 1946: 195). ‘Говореха за политика’ (пр.а.);

(2) **обстоятелствено пояснение**, когато тя е смислово свързана със сказуемото „и означава обстоятелство, при което се извършва глаголното действие“ (Stoyanov 1979: 87):

20. *Από εκεί ανεβαίνουμε ... για τρεις ώρες στο Μεγάλο χωρίο* (Tzartanos 1946: 195) ‘От там се изкачваме ... за три часа в Мегало хорьо’ (пр.а.).

Тук е необходимо да бъде направено уточнението, че обстоятелственото пояснение за време в пример (20) е употребено в смисъл на това, че изкачването е „в рамките на три часа“ (Tzartanos 1946: 195).

Някои прилагателни също „могат да получат **допълнение**“, както е посочено в *Γραμματικά на българския език* (Andreychin, Popov, Stoyanov 2020: 356), изразено с предложно съществително (Penchev 1998: 51):

21. *Ιερά είναι τα πράγματα των νεκρών για τους ζωντανούς* (Tzartanos 1946: 195). ‘Святи са нещата на мъртвите за живите’ (пр.а.).

За наречията се казва, че те също имат задпоставени пояснения, които могат да бъдат предложни съществителни и наречия (Penchev 1998: 52-53). Следващите два примера онагледяват предложни задпоставени по-

¹¹ Μετά Το Ξύρισμα – 2pharmacy (последно посетен 08.05.2023)

¹² Βιβλία για παιδιά 9 έως 12 ετών | Public (последно посетен 24.01.2024)

яснения на наречието *όσο* ‘колкото’, изразени с лично местоимение във винителен падеж (22) и с наречие (23), въведени с предлога *για*:

22. *όσο για μένα*¹³ [колкото за мене] ‘колкото до мене’ (пр.а.)

23. *όσο για τώρα*¹⁴ [колкото за сега] ‘що се отнася до сега’ (пр.а.)

Специфичното при двата предлога обаче се отнася до падежната реализация на предложната фраза в съответната синтактична позиция. Както се посочва в граматичната ни литература, в български език падежите са отпаднали „при съществителните, прилагателните и числителните имена“, а при някои от местоименията има съхранени форми за винителен и дателен падеж (вж. напр. Вугов 2020: 179–180). Новогръцкият език, за разлика от българския, е с четири падежа (именителен, родителен, винителен и звателен¹⁵) и в новогръцката езиковедска литература се казва, че по принцип след всички новогръцки предлози името/фразата е във винителен падеж (вж. напр. Tzartanos 1946: 182, Triandaphyllidis 1993: 386, Setatos 1995: 860, Chatzisavvidis & Chatzisavvidou¹⁶ б.г.: с. 103). Ах. Дзардзанос допълва обаче, че рядко и само в определени фрази след някои от предлозите името/фразата е в родителен падеж (Tzartanos 1946: 182) или в именителен падеж, когато се пояснява подлогът (Tzartanos 1946: 182, 194, Kleris & Babiniotis 2004: 939). За предлога *για* се посочва, че падежната реализация на въведените след него име/фраза може да бъде в именителен или във винителен (вж. напр. Tzartanos 1946: 182, Kleris & Babiniotis 2004: 938–939, LNEG/ΛΝΕΓ, Babiniotis 2002: 413), или в родителен падеж (вж. напр. Tzartanos 1946: 196, LKN/ΛΚΝ 1998), например:

1) Именителен падеж

При предложна фраза, която пояснява подлога и която се въвежда от форма на свързващия глагол (копула) *είμαι* ‘съм’ или от „полукопула“¹⁷ (*λέγομαι* ‘казвам се’, *γίνομαι* ‘ставам (някакъв)’, *φαίνομαι* ‘изглеждам’, и др.)¹⁸, т.е. от глаголи, изразяващи състояние, резултат и пр.

¹³ ΠΛ Λαχ 199ε–201с (ΠΛΑΤΩΝ, ΛΑΧΗΣ) (greek-language.gr) (последно посетен 31.01.2024).

¹⁴ ΠΛ Λαχ 199ε–201с (ΠΛΑΤΩΝ, ΛΑΧΗΣ) (greek-language.gr) (последно посетен 31.01.2024).

¹⁵ Вж. в. П. Асенова (1980), където се посочва, че в гръцки падежите са три, тъй като „звателните форми като неизразяващи синтактично отношение не се считат за падеж“ (с. 201).

¹⁶ Годината не е посочена при цитирането, тъй като става въпрос за електронно издание, което е достъпно на адрес: ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/774/21-0058-02_Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou (последно посетен 21.05.2023)

¹⁷ Тодорова, М., В. Стефанова, Цв. Димитрова. *Предикативи за състояние: концепции, класификации и проблеми*. В: сп. Проглас. Издание на филологическия факултет при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Кн. 2, 2021. с. 217, достъпно на СПИСАНИЕ „ПРОГЛАС“ (uni-vt.bg) (последно посетен 23.01.2024)

¹⁸ 182–191 pdf (последно посетен 07.05.2023)

(Triandaphyllidis 1993: 387), името/фразата е в именителен падеж и е със синтактична функция на **съставно именно сказуемо (предикатив)** (Andreychin, Попов, Stoyanov 2020: 333, Penchev 1998: 61):

24. *Δεν κάνει για δάσκαλος* (LNEG/ΛΝΕΓ, Babiniotis 2002: 413). [*Не прави за учител.*] ‘Не става за учител’ (пр.а.).

25. *Δεν φαίνεται για δικηγόρος*.¹⁹ [*Не изглежда за адвокат.*] ‘Не изглежда като адвокат’ (пр.а.).

2) Винителен падеж

Предложните фрази, въведени с предлога *για*, могат да заемат различни синтактични позиции във винителен падеж. В случаите, когато се пояснява сказуемото, *για*-фразата може да изпълнява службата или на **предложно непряко допълнение** (26), или на **обстоятелствено пояснение** (27):

26. *Για σένα λέγαμε* (Tzartanos 1946: 195). ‘За тебе говорехме’ (пр.а.).

27. *Πάρε και μαρούλια για σαλάτα* (Tzartanos 1946: 192). ‘Вземи и ма-рули за салатата’ (пр.а.).

При поясняване на съществително име предложната фраза може да заема синтактичната позиция или на **несъгласувано определение** (28), или на **сказуемно определение на допълнението** (29):

28. *καρέκλα για παιδιά* (Setatos 1995: 882) ‘стол за деца’ (пр.а.).

29. *Τον πήρε για βοηθό* (Triandaphyllidis 1993: 387). [*Го взе за помощ-ник.*] ‘Взе го за помощник.’ (пр.а.).

3) Родителен падеж

В редки случаи и по-конкретно в определени фрази името след пред-лога *για* може да бъде и в родителен падеж. Това явление се наблюдава в елиптически фрази, в които се предполага, че пропуснатата дума е ‘къща’ или друга аналогична на нея и тогава предложната фраза в родителен па-деж е със синтактична функция на **несъгласувано определение** на съ-ществителното име:

30. *είμαι για του θείου μου* (Tzartanos 1946: 196) [*съм за на чичо ми*] в смисъл на *πρόκειται να πάω στο σπίτι του θείου μου* (п.т.) [*предстои да оти-да в къщата на чичо ми*] ‘ще ходя в къщата на чичо ми’ (пр.а.).

В подкрепа на казаното биха могли да се приведат и примери на пред-ложни фрази, чиято синтактична функция в изречението е на **обстоятел-ствено пояснение за време**. Случай (31) илюстрира стереотипна фраза като *του χρόνου*, означаваща *το επόμενο έτος* ‘(през) следващата година’ (LNEG/ΛΝΕΓ, Babiniotis 2002: 1968):

31. *Τον αφήνουμε για του χρόνου* (Tzartanos 1946: 196) [*Го оставяме за на година*] ‘Оставяме го за догодина’ или *για το ερχόμενο έτος* (п.т.) ‘за идната година’ (пр.а.).

¹⁹ ΠΡΟΘΕΣΗ (greek-language.gr) (последно посетен 08.05.2023)

Пример (32.а.) онаглеждава елипса на съществително име от заглавие, което се появява по-долу в текста на публикацията:

32.а. Τζόνι Ντεπ: Έβαλε τα κλάματα σε συγκλονιστικό standing ovation για 7 λεπτά στις Κάννες²⁰ [Джони Деп: Сложи плачове на разтърсващи продължителни овации за на 7 минути в Кан.] ‘Джони Деп: Разплака се по време на вълнуващи овации в Кан, които продължиха седем минути’ (пр.а.).

В случая е пропусната поясняващата дума *διάρκεια* ‘времетраене, траене, продължителност’ (GBR 1995: 158), видно от допълнителната информация в текста:

32.б. Στο τέλος της προβολής της ταινίας, ο διάσημος ηθοποιός δάκρυσε κατά τη διάρκεια του επτάλεπτου standing ovation.²¹ ‘В края на прожекцията на филма, известният актьор се разплака по време на овациите, които продължиха седем минути’ (пр.а.).

Представените примери на новогръцки и техният превод на български илюстрират сходство в синтактичните служби на *за*-фразата и *για*-фразата в изречението. Различията при сравняваните предлози се отнасят до падежната реализация на името/фразата в словосъчетанието, които след новогръцкия предлог *για* могат да бъдат или в именителен, или във винителен, или в родителен падеж, докато след българския предлог *за* името се употребява в обща форма, а местоименията със „запазени падежни форми“ (Nitsolova 2008: 454) – във винителен падеж.

2. Словообразователна функция на предлозите *за* и *για*

Успоредно със синтактичната функция на предлозите, която се изразява в осъществяването на „синтактичната организация на изречението“, както пише В. Константинова, за този клас думи се казва, че те имат и словообразователна функция (вж. по въпроса обзора на Konstantinova 1982: 90–97). Като „словообразователни елементи“ (Konstantinova 1982: 97) предлозите „влизат в състава на други думи като представки (префикси²²) и по този начин образуват нови думи“ (Andreychin, Popov, Stoyanov 2020: 284). По правило новообразуваните думи са „от същата част на речта, към която се отнася и произвеждащата дума“, като „по-активно представките се използват в глаголното словообразуване“ (Boyadzhiev, Kutsarov, Penchev 1999: 238–240). Например глаголите, образувани с представка, „не означават нов тип действие“. Те изразяват „същото действие, както и

²⁰ Τζόνι Ντεπ: Έβαλε τα κλάματα σε συγκλονιστικό standing ovation για 7 λεπτά στις Κάννες – Δείτε βίντεο (msn.com) (последно посетен 18.05.2023)

²¹ Τζόνι Ντεπ: Έβαλε τα κλάματα σε συγκλονιστικό standing ovation για 7 λεπτά στις Κάννες – Δείτε βίντεο (msn.com) (последно посетен 18.05.2023)

²² Представка = префикс: морфема, която се поставя пред корена или пред други морфема, стоящи пред корена (RLTBE 1999: 130).

произвеждащите ги глаголи“, с тази разлика, че „те само конкретизират, уточняват това действие във времето и пространството и в количествено отношение.“ Представките и предлозите са семантично свързани, което би могло да се обясни с наличието на съвпадение на „преките значения на много от представките“ „с пространствените и времевите значения на предлозите“, като се наблюдава и „тавтологично повторение при употреба на префиксни глаголи с имена“ (п.т.), например: *За-лових се за това* (Pashov 2013: 279).

С цел обекта на настоящето изследване, фокусът на изложението по-долу ще бъде ограничен до представката *за-* като компонент в структурата на глагола, а другите части на речта, в чийто състав влиза тя, ще бъдат онагледени само емпирично без анализ и теоретична част.

В онлайн *Речника на българския език*²³ се посочва, че „*за-* е глаголна представка, с която се образуват глаголи със значение“ на: 1) „слагам начало на някакво действие, започвам да върша нещо, напр. [...] *зашепвам*“; 2) „започвам постепенно, леко и по малко да развивам, разгръщам действието напр. [...] *забелявам* [...]“; 3) „постигам пряк резултат от действието, довеждам до някакъв резултат, напр. [...] *завършвам* [...]“; 4) „преминавам в състоянието, изразено от изходната дума, ставам някакъв, напр. *забогатявам* [...]“; 5) „правя някого или нещо да стане някакъв според значението на изходната дума, напр. [...] *загарям* [...]“; 6) „извършвам действието, изразено от изходната дума, по, около повърхността на обекта или около обекта, напр. [...] *завивам* [...]“; 7) „прикрепвам, прикачвам, свързвам, съединявам, сближавам нещо с друго, напр. [...] *зашивам*“; 8) „насочвам действието към или извън определена граница, предел, напр. *завеждам* [...]“; 9) „отклонявам действието, изразено от изходната дума, напр. [...] *завръщам* [...]“; 10) „довеждам, достигам до действие с резултат, обратен на означения в изходната дума, напр. *заличавам* [...]“; 11) „осъществявам действието, изразено от изходната дума, продължително и в силна степен, с вдълбочаване; увличам се в някакво действие, напр. *заглеждам се* [...]“.

Й. Заимов пише в своя труд „Употреба на предлога „за“ в българския език“, че „действието на глаголите с представка *за-* показва движение напред в някакво ново състояние или място, дето то завършва“ и привежда примерите „*заязвам, захождам, заиждам* (за място) или *заспивам, западам, заигравам (се)* и др. (за състояние)“ (Zaimov 1959: 330).

Друго обяснение на значението на префикса *за-* намираме у Хр. Марку в статията й „Наблюдения върху диминутивните глаголи в българския и новогръцкия“, където се уточнява, че при анализираните глаголи пред-

²³ ТЪРСЕНЕ НА *за-* В РЕЧНИК НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК (ОНЛАЙН) (bas.bg) (последно посетен 22.01.2024)

ставката *за-* означава „извършване на действието в слаба степен“, което се илюстрира с примерите „*забърша, замета, замия*“ (Markou 2022: 52).

Ат. Атанасова, от друга страна, посочва следните значения на представката *за-*: 1) усилено или продължително действие (*загледам*); 2) действие, насочено към вътрешността или към определен обект (*забивам*); 3) резултат от действие (*забавя*); 4) действие зад предел (*затулям*); 5) краткотрайно действие (*засъхна*) и 6) начало на действие (*започвам*) (Atanasova 2008).

Що се отнася до други префигурани части на речта с представката *за-* представеното явление би могло да се онагледи с примерите: (1) съществително име (*заангажиране*), (2) прилагателно име (*задружен*), (3) наречие (*засега*), (4) предлог (*заради*), съюз (*затова*) (OPRBE 2012: 264-280).

Освен „словообразуваща“ функция, както е изложено по-горе, представката *за-* има и „граматична [перфективизираща]“ функция, с помощта на която от глаголи от несвършен вид се образуват глаголи от свършен вид, напр. *бавя* – *забавя*. Има обаче и глаголи от свършен вид, започващи с морфемата *за-*, които „не са производни от първични несвършени глаголи“: *заведа, заложа, запра, затисна* (Kutsarov 2007: 552–553).

За разлика от българския предлог *за*, предлогът *για* има само синтактична функция (Ralli 2008: 43, Triandaphyllidis 1995: 386, Kleris & Babiniotis 2004: 931). От направения преглед на речниковата статия за буквата ‘γ’ в LNEG/ANEГ (Babiniotis 2002: 413-415) е видно, че той участва като словообразователен елемент единствено в състава на лексемата *γιατί*. В превод на български *γιατί* означава: 1) въпросително наречие ‘защо’ (GBR 1995: 135); 2) подчинителен съюз за причина и следствие ‘защото’ (Angelieva 2004: 165, GBR 1995: 135); 3) субстантивирано наречие ‘защо’ в смисъл на ‘въпрос’, ‘недоумение, съмнение’, ‘причина’, като напр. *θέλωμε να βρούμε το γιατί αυτής της σύγκρουσης* ‘искаме да намерим причината за този сблъсък’ (LNEG/ANEГ, Babiniotis 2002: 414 – пр.а.). Въпросителното наречие *γιατί* ‘защо’ е произлязло от *δια τι*, в чийто състав влизат старогръцкият предлог *δια* ‘за’ и въпросителното наречие *τι* ‘какво’, а подчинителният съюз за причина и следствие *γιατί* ‘защото’ – от *για ότι*, образувано от предлога *για* ‘за’ и съюза *ότι* ‘че’ (LNEG/ANEГ, Babiniotis 2002: 414). В новогръцки език като словообразователен елемент се употребява старогръцкият предлог *δια* (Kleris & Babiniotis 2004: 931), напр. *βεβαιώνω* – ‘1. уверявам; 2. потвърждавам, удостоверявам’ (GBR 1995: 118) – *διαβεβαιώνω* – ‘уверявам удостоверявам, потвърждавам’ (GBR 1995: 152), като приведенният пример има за цел да онагледи единствено словообразователния механизъм в конкретната лингвистична ситуация без да бъде разглеждан в детайли в настоящия текст.

Предлогът *за* участва като първи компонент и в образуването на: а) двупредложни конструкции – „18 на брой“: „*за без, за в, за до, за из, за*

към, за на, за над, за около, за от, за по, за под, за пред, за преди, за през, за при, за с, за след, за у“ и б) трипредложни конструкции – 2 на брой: „за по над, за в по“ (Barakova 2003: 367). Словоредната реализация на предлозите в представените полипредложни конструкции е фиксирана, като само някои от съставките „могат да променят местата си“ (Barakova 2003: 368). За предлога за изследователката посочва комбинацията за по – по за, което илюстрира с примера „Министри летят за по (по за) 400 долара до САЩ“ (Barakova 2003: 368).

Като съставка в сложен предлог би могло да се отбележи, че предлогът за не е толкова фреквентен по употреба, колкото е предлогът на например, но той участва в образуването на сложни предлози със структура: (1) предлог + съществително име + предлог (за разлика от, за сметка на и под предлог за) (Laskova 2023: 204), като в първите два примера той се явява първа съставка, а при третия пример – трета съставка на сложния предлог; и (2) наречие + предлог (колкото за) (п.т.).

Новогръцкият предлог *για*, от друга страна, се явява втори компонент в състава на описателни предлози ‘περιφραστικές προθέσεις’, които биват образувани от:

1) съчетание от предлози *αντί για* [вместо за] ‘вместо’ (Kleris & Vabiniotis 2004: 918, 926):

33. *Αντί για ζάχαρη βάλε μου καλύτερα λίγο μέλι* (Kleris & Vabiniotis 2004: 918). [Вместо за захар сложи ми по-добре малко мед] ‘Вместо захар ми сложи по-добре малко мед’ (пр.а.) и

2) съчетание от наречие и предлог:

34. *όσο για* ‘колкото за’ (пр.а.)

Предлогът *για*, също както българският предлог *за*, влиза в състава на полипредложни конструкции като първи компонент, например:

35. *Για μετά το ζύρισμα*²⁴ [За след бръсненето] ‘За след бръснене’ (пр.а.)

36. *Αγωγές για πριν το λούσιμο*²⁵ [Лечения за преди къпането] ‘Лечение за преди къпане’ (пр.а.)

37. *Στη συνέχεια, αδειάζουμε το φαγητό σε ένα πυρέξ και ψήνουμε στους 180 βαθμούς σε προθερμασμένο φούρνο για περίπου 1 ώρα.*²⁶ ‘След това изсипваме храната в огнеупорен съд и печем на 180 градуса в предварително загрята фурна за около 1 час’ (пр.а.).

38. *Για γύρω από τα μάτια.*²⁷ [За около от очите] ‘За около очите’ (пр.а.).

²⁴ Μετά Το Ξύρισμα – 2pharmacy (последно посетен 08.05.2023)

²⁵ Πριν το λούσιμο: σειρά ενυδατικών προϊόντων και αγωγών (renefeller.com) (последно посетен 08.05.2023)

²⁶ Γιγαντες στο φούρνο, με τη συνταγή της γιαγιάς! | Συνταγές (supersyntages.gr) (последно посетен 23.01.2024)

²⁷ „για γύρω από τα μάτια“ – Търсене Изображения (bing.com) (последно посетен 14.01.2023)

Предлозите *за* и *για* са словообразователни елементи – първи компоненти в подчинителните съюзи *за да* и *για να*, които въвеждат „подчинено финално целно изречение“, като съюзите *да* и *να* са натоварени с основната роля на съюза, а предлозите усилват неговото значение. (по-подробно вж. Asenova 1972: 220–221), например:

39. *30 τρόποι για να πούμε στα παιδιά μας ότι τα αγαπάμε (χωρίς λόγια)*²⁸
'30 начина, за да кажем на децата ни, че ги обичаме (без думи)' (пр.а).

За разлика от българския предлог *за*, предлогът *για* участва и в образуването на съчинителния разделителен двоен съюз *για...για...*, който се предава на български с 'ту...ту...' (вж. GBR 1995: 134).

От изложението за словообразователната функция на двойката предлози е видно, че за разлика от новогръцкия предлог *για* българският предлог *за* функционира като словообразователен елемент – представка – в състава на думата. Общото между тях е участието им в структурата на полипредложни конструкции, сложни предлози и съюзи.

Въз основа на направения съпоставителен анализ на българския предлог *за* и новогръцкия предлог *για*, биха могли да се изведат следните изводи за синтактичната им реализация в словосъчетанието и в изречението и за словообразователната им функция в речта:

1. В словосъчетанието двата предлога имат еднакво лексикално обкръжение. Опорите, които управляват *за*-фразите и *για*-фразите, биват едни и същи части на речта в двата езика – глагол, съществително име, прилагателно име, наречие и предлог. Предлогът *за* и предлогът *για* като опори на фрази имат еднакви задпоставени пояснения (комплементи), изразени с именна група, наречие и предложна група.

2. Синтактичната реализация на *за*-фразите и *για*-фразите от гледна точка на синтактичната им функция в изречението се припокрива в двата балкански езика и предложните фрази могат да изпълняват службата на съставно именно сказуемо (предикатив), предложно непряко допълнение, обстоятелствено пояснение, несъгласувано определение и сказуемно определение на допълнението.

3. Съществено различие се наблюдава при падежната реализация на името/фразата, въведени с изследваните предлози. В новогръцки език, след предлога *για* името/фразата могат да бъдат или в именителен, или във винителен, или в родителен падеж, докато в български след предлога *за* името се употребява в обща (безпадежна) форма, а местоименията, при които има „запазени падежни форми“ (Nitsolova 2008: 454) – във винителен падеж.

²⁸ 30 τρόποι για να πούμε στα παιδιά μας ότι τα αγαπάμε (χωρίς λόγια) – Aspa Online (последно посетен 21.08.2023)

4. Като словообразователни елементи и двата предлога влизат в структурата на полипредложни конструкции, сложни предлози и съюзи, като различието, което се наблюдава при тях, се отнася до участието им в състава на думата.

В заключение на проведеното изследване, което не претендира за изчерпателност, би могло да се обобщи, че анализираната двойка предлози илюстрира както сходства, така и различия в разглежданите лингвистични аспекти – синтактична реализация в словосъчетанието и в изречението и словообразователна функция в речта. И двата предлога се реализират по един и същи начин от гледна точка на лексикално обкръжение в словосъчетанието, синтактична функция на предложната фраза в изречението и словообразователна функция в частта за компоненти на полипредложни конструкции, сложни предлози и съюзи. Изведените по емпиричен път различия се отнасят до падежната реализация на предложната фраза и до словообразователната функция на предлозите в състава на думата.

Темата на настоящата работа, свързана със съпоставително изследване на предлози в два балкански езика, прави впечатление както със своята актуалност, така и със своята обширност, което дава основание тя да бъде продължена и в следващи проучвания.

ЛИТЕРАТУРА

- АНГЕЛИЕВА, Ф. 2004. *Новогръцка граматика*. София: Емас
- АНДРЕЙЧИН, Л., К. ПОПОВ, С. СТОЯНОВ 2020. *Грамматика на българския език*. София: Просвета.
- АСЕНОВА, П. 1972. Общност в употребата на най-характерните граматикализирани предлози в балканските езици. – В: *Годишник на Софийския университет, Факултет по славянски филологии*, Том LXVI, 1. 1972. 179–249.
- АСЕНОВА, П. 1980. Към характеристиката на балканския езиков съюз. – В: *Годишник на СУ „Климент Охридски“, Факултет по славянски филологии, Езикознание*, Том 74, 1, 1980. 177–268.
- АСЕНОВА, П. 1989. *Балканско езикознание. Основни проблеми на Балканския езиков съюз*. София: Наука и изкуство.
- АСЕНОВА, П. 2002. *Балканско езикознание*. Велико Търново: Фабер.
- АТАНАСОВ, А. 2022. Полипредложни конструкции в предикативна позиция. – *Български език, Приложение 69, 2022, 257–273*.
- АТАНАСОВА, А. 2008. Представки и представкови комплекси в състава на полипрефигираните глаголи в съвременния български книжовен език. Достъпно на: списание „Български език“ (balgarskiezik.eu) (последно посетен 22.01.2024).
- БАРАКОВА, П. 2003. Наблюдения върху полипредложните конструкции – *Српски језик*, бр. 8/1–2, година VIII, Београд, 2003, 363–375. Достъпно на: Barakova.pdf (bgspeech.net) (последно посетен 30.01.2024).

- БОНДЖОЛОВА, В. 2007. *В света на българските предлози*. Велико Търново: Фабер.
- БОЯДЖИЕВ, Т., И. КУЦАРОВ, Й. ПЕНЧЕВ 1999. *Съвременен български език*. София: Петър Берон.
- БУРОВ, С. 2020. Синтетизъм – аналитизъм на съвременната българска морфологична система. – В: *Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ – България, Научни трудове*, Том 58, кн. 1, сб. А, 2020 – Филология, 178–190.
- ВЛАХОВА-РУЙКОВА, Р. 2019. Семантични и синтактични особености на някои полипрепозиционални конструкции в съвременния български език. – В: *Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ – България, Научни трудове*, Том 57, кн. 1, сб. А, 2019 – Филология, 164–173. Достъпно на: [NTF_2019_57_1_A_164_173.pdf \(uni-plovdiv.net\)](https://ntf.uni-plovdiv.net) (последно посетен 18.01.2024).
- ГБР 1995: *Гръцко-български речник*. София: Академично издателство „Марин Дринов“.
- ГСБКЕ 1983. *Граматика на съвременния български книжовен език* Том 2, Морфология. София: Българска академия на науките.
- ЗАИМОВ, Й. 1959. Употреба на предлога „за“ в българския език. – В: *Известия на Института за български език*, кн. IV, София: Българска академия на науките, 321–372.
- КОДЖАЕВ, А. 1972. *Гръцко-български речник на „Катаревуса“ и „Димотики“*. София: ВТС.
- КОЕВА, С. 2021. Със или без предлози: кое е вярното. – *Български език, Приложение* 68, 2021, 257–275. Достъпно на: [ВЯРА МАЛДЖИЕВА \(balgarskiezika.eu\)](http://balgarskiezika.eu) (последно прегледан 01.04.2024).
- КОНСТАНТИНОВА, В. 1982. *Предлозите в българската граматична литература*. София: Българска академия на науките.
- КОНСТАНТИНОВА, В. 1983. *Предлози с причинна функция в съвременния български книжовен език*. София: Българска академия на науките
- КУЦАРОВ, И. 2007. *Теоретична граматика на българския език. Морфология*. Пловдив: Паисий Хилендарски.
- ЛАСКОВА, Л. 2023. Диференциалните признаци на предложните изрази в българската лингвистична традиция. – *Български език, Приложение* 70, 2023, 193–213. Достъпно на: 13_LASKALASKOVA_str_193-213.pdf (последно посетен 31.01.2024).
- ЛИКОМАНОВА, И. 1994. Опыт структурного описания двупредложных конструкций. – *Јужнословенски филолог*. Т. L. Београд, 169–175
- МАРКУ, ХР. 2022. Наблюдения върху диминутивните глаголи в българския и новогръцкия. – *Съпоставително езикознание*, XLVII, 2022, кн. 4, 48–67: Достъпно на [Hristina_Markou_4.pdf \(uni-sofia.bg\)](https://Hristina_Markou_4.pdf) (последно посетен 31.01.2024).
- МУРДАРОВ, В. 2022. *Различни съвети за предлозите*. София: Black Flamingo Publishing.
- НИЦОЛОВА, Р. 2008. *Българска граматика. Морфология*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- ОПРБЕ 2012: *Официален правописен речник на българския език*. София: Просвета.
- ПАШОВ, П. 2013. *Българска граматика*. Пловдив: Хермес.
- ПЕНЧЕВ, Й. 1998. *Съвременен български книжовен език. Синтаксис*. Пловдив: Вечерник.

- ПЕТРОВ, В. 2021. Иновации в граматическите системи на съвременния български език и на новогръцкия език. – *Български език, Приложение*, 68, 149–164. Достъпно на: Иновации в граматическите системи на съвременния български език и на новогръцкия език / Innovations in the Grammatical Systems of the Modern Bulgarian Language and the Modern Greek Language | Velin Petrov — Academia.edu (последно прегледан 31.03.2024).
- ПОПОВА, М. 1987. *Кратък валентен речник на глаголите в съвременния български книжовен език*. София: БАН.
- РИКЕВСКИ, Р. 2018. *Съпоставителен анализ на фразеологизмите в новогръцкия и българския език*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“.
- РЛТБЕ 1999: МАНОЛОВА, Л. *Речник на лингвистичните термини в българския език*. София: Наука и изкуство.
- СПАСОВА-МИХАЙЛОВА, С. 1968. За финалната функция на предлозите в български и в някои други славянски езици. – В: *Славистичен сборник*. под ред. Л. Андрейчин, Ст. Стойков. София: БАН, 43–62.
- СТОЯНОВ, СТ. 1979. Някои особености на допълненията, обстоятелствените пояснения и определенията, изразявани с предлози + съществително имена – В: Попов, К. *Помагало по български синтаксис*. София: Наука и изкуство, 84–91.
- ТОДОРОВА, М., В. СТЕФАНОВА, ЦВ. ДИМИТРОВА 2021. Предикативи за състояние: концепции, класификации и проблеми. – *Проглас*, кн. 2, 215–228. Достъпно на: СПИСАНИЕ „ПРОГЛАС“ (uni-vt.bg) (последно посетен 31.03.2024)
- ТОМОВ, М., И. КУНЕВА 2022. Прости синтактични групи с прилагателно име и предлог в българския език Pr → А и А → Pr. – *Български език*, 69, 2022, 55–70. Достъпно на: MILEN+ILIANA (balgarskiezik.eu) (последно посетен 01.04.2024).

REFERENCES

- ANGELIEVA, F. 2004. *Novogratska gramatika*. Sofia: Emas.
- ANDREYCHIN, L., К. ПОПОВ, S. STOYANOV 2020. *Gramatika na balgarskia ezik*. Sofia: Prosveta.
- ASENOVA, P. 1972. Obshtnost v upotreбата na nay-harakternite gramatikalizirani predlozi v balkanskite ezitsi. – V: *Godishnik na Sofiyskia universitet, Fakultet po slavyanski filologii*, Tom LXVI, 1. 1972. 179–249.]
- ASENOVA, P. 1980. Kam karakteristikata na balkanskia ezikov sayuz. – V: *Godishnik na SU „Kliment Ohridski“*, Fakultet po slavyanski filologii, Ezikoznanie, Tom 74, 1, 1980. 177–268.
- ASENOVA, P. 1989. *Balkansko ezikoznanie. Osnovni problemi na Balkanskia ezikov sayuz*. Sofia: Nauka i izkustvo.
- ASENOVA, P. 2002. *Balkansko ezikoznanie*. Veliko Tarnovo: Faber.
- ATANASOV, A. 2022. Polipredložni konstruktсии vpredikativna pozitsia. – *Balgarski ezik, Prilozhenie* 69, 257–273.
- ATANASOVA, A. 2008. Predstavki i predstavkovi kompleksi v sastava na poliprefigiranite glagoli v suvremennia balgarski knizhoven ezik. Available online at: списание „Български език“ (balgarskiezik.eu) (accessed 22.01.2024).

- BARAKOVA, P. 2003. Nablyudenia varhu polipredložnité konstruktsii. – *Srpski jezik*, br. 8/1–2, godina VIII, Beograd, 363–375.] Available online at: Barakova.pdf (bgspeech.net) (accessed 30.01.2024).
- BONDZHOLOVA, V. 2007. *V sveta na balgarskite predložzi*. Veliko Tarnovo: Faber.
- BOYADZHIEV, T., I. KUTSAROV, Y. PENCHEV 1999. *Savremenén balgarski ezik*. Sofia: Petar Beron.
- BUROV, S. 2020. Sintetisam – analitisam na savremennata balgarska morfologichna sistema. – V: *Plovdivski universitet „Paisiy Hilendarski“ – Balgaria, Nauchni trudove*, Tom 58, kn. 1, sb. A, 2020 – Filologia, 178–190.
- CHATZISAVVIDIS, S. CHATZISAVVIDOU, A. 2013. *Grammatiki Neas Ellinikis Glossas. A', B', G' Gymnasiou*. Institutouto Technologias Ypologiston kai Ekdoseon „Diofantos“. Available online at: ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/774/21-0058-02_Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas-A-B-G-Gymnasiou/ (accessed 21/05/2023)].
- GBR 1995: Gratsko-balgarski rechnik. Sofia: Marin Drinov.
- GSBKE 1983: *Gramatika na savremennia balgarski knizhoven ezik*. Tom 2, Morfologia. Sofia: Balgarska akademía na naukite.
- KLERIS, H. G. BABINIOTIS 2004. *Grammatiki tis Neas Ellinikis. Domoleitourgiki-Epikoinoniaki*. Athina: Ellinika Grammata A.E.
- KOEVA, S. 2021. Sas ili bez predložzi: koe e vyarnoto. – *Balgarski ezik, Prilozhenie* 68, 2021, 257–275. Available online at: ВЯРА МАЛДЖИЕВА (balgarskiezik.eu) (accessed 01.04.2024).]
- KODZHAEV, A. 1972. *Gratsko-balgarski rechnik na „Katarevousa“ i „Dimotiki“*. Sofia: VTS.
- KONSTANTINOVA, V. 1982. *Predložzite v balgarskata gramatichna literatura*. Sofia: Balgarska akademía na naukite.
- KONSTANTINOVA, V. 1983. *Predložzi s prichinna funktsia v savremennia balgarski ezik*. Sofia: Balgarska akademía na naukite.
- KOTOPOULIS, D. 2020. *I Morfosyntaktiki Taftotita ton Protheseon stin Nea Elliniki*. Dipl. ergas. Ethniko kai Kapodistriako Panepistimio Athinon. Available online at: file.pdf (uoa.gr). (accessed 21/05/2023).
- KUTSAROV, I. 2007. *Teoretichna gramatika na balgarskia ezik. Morfologia*. Plovdiv: Paisiy Hilendarski.
- LAGUNA, I. GOMEZ 2022. *Análisis contrastivo de la estructura semántica de las preposiciones en español y griego. Usos contrastivos de la preposición A*. Διδ. διατ. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Available online at: GRI-2014-11769-2.pdf (auth.gr) (accessed 22/05/2023).
- LASKOVA, L. 2023. Diferentsialnité priznatsi na predložhnité izrazi v balgarskata lingvistichna traditsia. – *Balgarski ezik, Prilozhenie* 70, 2023, 193– 213. Available online at: 13_LASKA LASKOVA_str_193-213.pdf (accessed 31.01.2024)]
- LECHNER, W., E. ANAGNOSTOPOULOU 2005. Clitics and adjacency in Greek Pps. In H. Broekhuis, et al. (eds.), *Organizing Grammar: Studies in Honor of Henk van Riemsdijk*, 390– 406. Berlin & New York: Mouton de Gruyter
- LIKOMANOVA, I. 1994. Opit strukturnogo opisania dvupredložhnih konstruktsiy. – *Juzhnoslovenski filolog*. T. L. Beograd, 169– 175.]

- MARKOU, H. 2022. Nablyudenia varhu diminutivnite glagoli v balgarskia i novogratskia. – *Sapostavitelno ezikoznanie*, XLVII, 2022, kn. 4, 48–67. Available online at: Hristina_Markou_4.pdf (uni-sofia.bg) (accessed 31.01.2024)]
- MURDAROV, V. 2022. *Razlichni saveti za predlozite*. Sofia: Black Flamingo Publishing.
- NITSOLOVA, R. 2008. *Balgarska gramatika. Morfologia*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski.
- OPRBE 2012: *Ofitsialen pravopisen rechnik na balgarskia ezik*. Sofia: Prosveta.
- PASHOV, P. 2013. *Balgarska gramatika*. Plovdiv: Hermes.
- PENCHEV, Y. 1998. *Savremenен balgarski knizhoven ezik. Sintaksis*. Plovdiv: Vechernik.
- PETROV, V. 2021. Inovatsii v gramaticheskite sustemi na savremennia balgarski ezik i na novogratskia ezik. – *Balgarski ezik.. Prilozhenie*, 68, 149–164. Available online at: Иновации в граматическите системи на съвременния български език и на новогръцкия език / Innovations in the Grammatical Systems of the Modern Bulgarian Language and the Modern Greek Language | Velin Petrov – Academia.edu (последно прегледан 31.03.2024)]
- POPOVA, M. 1987. *Kratak valenten rechnik na glagolite v savremennia balgarski ezik*. Sofia, BAN.
- RALLI, A. 2008. *Morfologia*. Athina: Pataki.
- RIKEVSKI, R. 2018. *Sapostavitelen analiz na frazeologizmite v novogratskia i balgarskia ezik*. Veliko Tarnovo: Sv. sv. Kiril i Metodiy.
- RLTBE 1999: MANOLOVA, L. *Rechnik na lingvistichnite termini v balgarskia ezik*. Sofia: Nauka i izkustvo.
- SETATOS, M. 1995. Oi protheseis tis koinis neoellinikis, sto *Meletes gia tin Elliniki Glossa 15. Timitiki prosfora ston kathigiti M. Setato. Praktika tis 15is Etisias Synantisis tou Tomea Glossologias tou Tmimatos Filologias tou A.P.Th.* (Thessaloniki, 11/14/5/1994). ss. 857-891. Available online at: Setatos_65.pdf (auth.gr) (accessed 21/05/2023)-]
- SPASOVA-MIHAYLOVA, S. 1968. Za finalnata funktsia na predlozite v bulgarski i v nyakoi drugi slavyanski ezitsi. – V: *Slavistichen sbornik*. pod red. L. Andreychin, St. Stoykov. Sofia: BAN, 43–62.
- STOYANOV, S. 1979. Nyakoi osobenosti na dopalneniyata, obstoyatelstvenite poyasnenia i opredeleniyata, izrazyavani s predlozi + sashtestvitelni imena – V: Popov. K. *Pomagalo po balgarski sintaksis*. Sofia: Nauka i izkustvo, 84–91.
- TERZI, A. 2007. Locative prepositions, predicate inversion and full interpretation. *Selected papers on theoretical and applied linguistics*, 17(1): 210–219.
- TERZI, ARHONTO 2010a. Locative prepositions and place. In *Mapping Spatial Pps: The Cartography of Syntactic Structures*, 196–224.
- THEOPHANOPOULOU-KONTOU, D. 1995. Locative prepositions and case in Modern Greek. In G. Drachman, A. Malikouti-Drachman, J. Fykyias & C. Klidi (ed.), *Greek Linguistics '95, Proceeding of the 2nd International Conference on Greek Linguistics II*, 619–629. Graz: Neugebauer Verlag GmbH.
- THEOPHANOPOULOU-KONTOU, D. 2000. Topika epirrimata kai „ptosi“ stin Nea Elliniki, diachroniki prosengisi. *Glossologia* 11–12:1–40. Available online at: Δ. Θεοφανοπούλου – Κοντού (2000).PDF (uoa.gr) (accessed 31/03/2024).
- TODOROVA, M., V. STEFANOVA, T. DIMITROVA 2021. Predikativi za sastoyanie: kontseptsii, klasifikatsii i problemi. – *Proglas*, kn. 2, 251–228. Available online at: СПИСАНИЕ „ПРОГЛАС“ (uni-vt.bg) (accessed 31.03.2024)]

- TOMOV, M., I. KUNEVA 2022. Prosti sintaktichni grupi s prilagatelno ime i predlog v balgarskia ezik Pr → A i A → Pr. – *Balgarski ezik*, 69, 55–70. Available online at: MILEN+ILIANA (balgarskiezik.eu) (accessed 01.04.2024).]
- TRIANDAPHYLLIDIS, M. 1993. *Neoelliniki Grammatiki (tis Dimotikis). Anatiposi tis ekdosis tou OESV (1941) me diorthoseis*. Thessaloniki: Aristoteleio Panepistimio Thessalonikis – Institutou Neoellinikon Spoudon, Ydrima Manoli Triandaphyllidi.
- TZARTZANOS, A. 1946. *Neoelliniki Syntaxis (tis koinis dimotikis)*, 1os tom. Athina. Organismos Ekdoseon Scholikon Vivlion. Available online at: [01-17088] Neoelliniki Syntaxis (tis kinis Dimotikis), Tomos A' (iep.edu.gr). (accessed 21/05/2023).
- VLAHOVA-RUYKOVA, R. 2019. Semantichni i sintaktichni osobenosti na nyakoi poliprepozitsionalni konstruktсии v savremennia balgarski ezik. – V: *Plovdivski universitet „Paisiy Hilendarski“ – Balgaria, Nauchni trudove*, Tom 57, kn. 1, sb. A, 2019 – Filologia, 164–173. Available online at: NTF_2019_57_1_A_164_173.pdf (uni-plovdiv.net) (последно посетен 18.01.2024).
- ZAIMOV, YO. 1959. Upotreba na predloga „za“ v balgarskia ezik. – V: *Izvestia na Instituta za balgarski ezik*, kn. IV, Sofia: Balgarska akademia na naukite, 321–372.
- ΒΑΣΙΛΑΚΗ 1992: Ἡ πρόθεση *για*, ΜΕΓ 12, 1992, 183-194. [Vassilaki 1992: Vassilaki, Sofia. Η prothesi *για*, ΜΕΓ 12, 1992, 183-194.]
- ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΝΤΟΥ D. 2000. Τοπικά επιρρήματα και „πτώση“ στην Νέα Ελληνική, διαχρονική προσέγγιση. *Γλωσσολογία* 11–12: 1–40.
- ΚΛΑΙΡΗΣ, Χ., Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ 2004. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολεειτουργική-Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα Α.Ε.
- ΚΟΤΟΠΟΥΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ 2020. *Η Μορφοσυντακτική Ταυτότητα των Προθέσεων στην Νέα Ελληνική*. Διπλ. εργασ. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- ΡΑΛΛΗ, Α. 2008. *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκη.
- ΣΕΤΑΤΟΣ, Μ. 1995. Οι προθέσεις της κοινής νεοελληνικής, στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 15. Τιμητική προσφορά στον καθηγητή Μ. Σετάτο. Πρακτικά της 15ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ.* (Θεσσαλονίκη, 11–14/5/1994). σσ. 857–891.
- ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ, ΑΧΙΛΛΕΑΣ 1946. *Νεοελληνική Σύνταξις (της κοινής δημοτικής)*, 1ος τόμ. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Σχολικών Βιβλίων.
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, Μ. 1993. *Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής). Ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΒ (1941) με διορθώσεις*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΙΔΗΣ, ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΙΔΟΥ Β.Γ.: ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΙΔΗΣ, Σ. ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΙΔΟΥ. Α. *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων „Διόφαντος“.
- ΛΝΕΓ 2002: Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας, 2002. [LNEG 2002: Babiniotis, Georgios. *Lexiko tis Neas Ellinikis Glossas*. Athina: Kentro Lexikologias, 2002.]

ΕΛΕΚΤΡΟΝΝΙ ΡΕΧΝΙЦИ:

Eurodict (последно посетен 12.05.2023).

ТЪРСЕНЕ НА за- В ΡΕΧΝΙΚ НА БЪΛΓΑΡСКИЯ ΕΖΙΚ (ΟΗΛΑΪΝ) (bas.bg) (последно посетен 22.01.2024).

ΛΚΝ 1998: Λεξικό της κοινής νεοελληνικής. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1998. [LKN1998: Lexiko tis koinis neoellinikis. Institutoto Neoellinikon Spoudon tou Aristoteleiou Panepistimiou Thessalonikis, Thessaloniki 1998. Available online at: Λεξικό της κοινής νεοελληνικής (greek-language.gr) (accessed 21.04.2024)]

ΕΛΕΚΤΡΟΝΝΙ ΙΖΤΟΧΝΙЦИ

Η δίνα για μάθηση δεν έχει ηλικία – Πρωινός Λόγος, (proinoslogosnews.gr) (последно посетен 12.01.2024).

Ο Θεός θεραπεύει ως παντοδύναμος, αλλά όχι ως εξουσιαστής | Πεμπτουσία (remptousia.gr) (последно посетен 09.04.2023).

Εγώ για σένα – Greek Lyrics (последно посетен 08.09.2023).

Survivor – Πάνος Καλίδης: Η απάντηση της συζύγου του στο μήνυμα και το κλείσιμο του ματιού – Survivor – Athens magazine (последно посетен 23.01.2024).

Για το καλό μου – Greek Lyrics (последно посетен 14.01.2024).

Αλλαγές στο εισόδημα: Τι προβλέπεται για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα το 2022 – CNN.gr (последно посетен 14.01.2024).

Μετά Το Ξύρισμα – 2pharmacy (последно посетен 08.05.2023).

Βιβλία για παιδιά 9 έως 12 ετών | Public (последно посетен 24.01.2024).

ΠΛ Λαχ 199ε–201с (ΠΛΑΤΩΝ, ΛΑΧΗΣ) (greek-language.gr) (последно посетен 31.01.2024).

ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/774/21-0058-02_Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou (последно посетен 21.05.2023).

182-191.pdf (последно посетен 07.05.2023).

ΠΡΟΘΕΣΗ (greek-language.gr) (последно посетен 08.05.2023).

Τζόνι Ντεπ: Έβαλε τα κλάματα σε συγκλονιστικό standing ovation για 7 λεπτών στις Κάννες – Δείτε βίντεο (msn.com) (последно посетен 18.05.2023).

Πριν το λούσιμο: σειρά ενυδατικών προϊόντων και αγωγών (renefurterer.com) (последно посетен 08.05.2023).

Γίγαντες στο φούρνο, με τη συνταγή της γιαγιάς! | Συνταγές (supersyntages.gr) (последно посетен 23.01.2024).

„για γύρω από τα μάτια“ – Търсене Изображения (bing.com) (последно посетен 14.01.2023).

30 τρόποι για να πούμε στα παιδιά μας ότι τα αγαπάμε (χωρίς λόγια) – Aspra Online (последно посетен 21.08.2023).

CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE BULGARIAN PREPOSITION FOR AND THE MODERN GREEK ΓΙΑ

Finka Sirakova
Sofia University "St. Kliment Ohridski"

The main objective of this article is a comparative linguistic analysis of the Bulgarian preposition *for* and its Modern Greek equivalent – the preposition *για*. The analyses of the uses and the functions of the two prepositions from a contrastive perspective are made in view of their syntactic realization in word combinations and in the structure of sentences and their word-forming function in speech. As a result of the observations, similarities and differences in their respective realizations in use are derived empirically. The choice of these two prepositions as the focus of analysis is determined both by their high frequency in the written and spoken language production in the two Balkan languages, which differ in their morphological nature – the synthetic Modern Greek (with a pronounced tendency towards analyticity) and the more analytical Bulgarian language, and by the diversity of relations expressed by them.

Key words: preposition, case, Modern Greek, Modern Bulgarian

Finka Sirakova
Faculty of Slavic studies
Sofia University "St. Kliment Ohridski"
Tzar Osvoboditel 15 blvd, 1504 Sofia
e-mail: fsirakova@uni-sofia.bg